

N:o 32.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap; gifven Stockholms slott den 27 januari 1899.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga en så lydande:

Lag

angående vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap.

Härigenom förordnas, att oberoende af den tjenstgöring för utbildning, som åligger värnpliktig enligt § 27 värnpligtslagen, värnpliktig, som år 1900 tillhör beväringens första uppbåd vid den del af hären, Konungen bestämmer, skall vara pliktig att under sagda år för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, tjenstgöra enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad; skolande i fråga om sagda öfning för öfrigt gälla hvad i värnpligtslagen finnes stadgadt angående värnpligtigs tjenstgöring under fredstid, dock att värnpliktig, som blifvit i vederbörlig ordning inkallad till berörda öfning, men utan laga förfall uraktlåter att inställa sig till densamma, skall straffas såsom för olofligt undanhållande enligt § 68 strafflagen för krigsmagten.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

G U S T A F.

Axel Rappe.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 27 januari 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
WIKBLAD,
friherre RAPPE,
ANNERSTEDT,
VON KRUSENSTJERNA,
CLAËSON och
DYRSSEN.

Departementschefen, statsrådet friherre Rappe yttrade härefter:

»Åberopande hvad jag till statsrådsprotokollet för den 13 innevarande januari anført rörande önskvärdheten af en försöksmobilisering år 1900, anhåller jag i underdånighet att nu få inför Kongl. Maj:t framlägga förslag till den lagbestämmelse, som torde vara nödvändig, om sagda mobilisering skall kunna komma till utförande.

Enligt gällande värnpligtslag kan inkallande af beväringens första uppbåd eller störrre eller mindre delar deraf icke ega rum annat än dels till öfning enligt § 27 värnpligtslagen och dels, enligt § 28 samma lag, »då rikets försvar det kräfver», med hvilken sistnämnda bestämmelse utom all fråga afses förhållanden, som påkalla *verklig* mobilisering; och skall en mobilisering med det ändamål, hvarför jag i mitt ofvan anförda yttrande till statsrådsprotokollet den 13 innevarande

januari redogjort, kunna företagas, måste alltså för ändamålet en lag stiftas, enligt hvilken det blir möjligt att till tjänstgöring inbeordra alla de beväringmän, som enligt fastställda mobiliseringsplaner beräknats skola ingå i den mobiliserande arméfördelningen, således äfven sådana beväringmän af första uppådet, hvilka redan fullgjort sin fredstjänstgöring.

Då dylik lags erforderlighet alltså ligger i sjelfva sakens natur, torde i hufvudsak ingen annan motivering för densamma behövas än den, som innehålles i det nu sagda, hvaremot jag anser mig böra anföra skälen till de detaljbestämmelser, lagförslaget innehåller.

Jag har sålunda ansett, att lagen skulle afse allenast år 1900 och ega tillämpning endast på värnpliktige vid den del af hären, Konungen skulle ega bestämma, hvarigenom möjlighet lemnades för Konungen att afgöra, hvilken arméfördelning, som skulle mobilisera. Vidare har tjänstgöringstiden för det inkallade beväringsmanskapet föreslagits till högst 15 dagar, i hvilken tid dock — i öfverensstämmelse med förhållandet under vanliga fredsöfningar — marscherna eller färden till och från utrustningsorterna samt in- och utryckningsdagarna icke skulle inräknas.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1897 rörande kostnaderna för den försöksmobilisering, jag då föreslog, hvilket yttrande af mig förenämnda den 13 innevarande januari återopats beträffande den nu ifrågasatta försöksmobiliseringen, har jag uppgifvit de för ändamålet inkallade beväringsmännens tjänstgöringstid till 13 dagar, in- och utryckningsdagarna oberäknade, men på samma gång förklarar, att denna tid framgått ur en medeltalsberäkning, som utgår från de olika tider, å hvilka skilda kontingenter enligt mobiliseringsplanerna böra infinna sig å vederbörlig utrustningsort. Såsom jag den 14 januari 1897 tillika påpekade, är orsaken till denna tidsskilnad bland annat att söka i de ofta ganska vidt skilda afstånden emellan beväringsmännens hemorter och mobiliseringsorten, men den väsentligaste orsaken är dock den, att i regeln ej alla kontingenter, som skola bilda ett truppförband, kunna mottagas på samma gång å sist nämnda ort. Under fredsöfningar, då samtidig tjänstgöring blott ifrågakommer för en enda årsklass, medhinnens densammas utrustning på en dag, men vid mobilisering, då flera klasser tagas i anspråk, och dessa ej allenast skola beklädas, beväpnas, provianteras och invarteras, utan det truppförband, som af dem bildas, tillika skall förses med hästar och trängfordon, måste detta vidlyftiga arbete fördelas på flera dagar, hvilket återigen allenast då är möjligt, när de olika beväringkontingenterna successivt

inträffa. Skilnaden i inställetid mellan de först- och sistkommande blir härigenom — beroende i viss mån äfven på hvilken arméfördelning som ifrågakommer — ej obetydlig; men då alla de inkallade i regeln kunna hemförlofvas samtidigt, följer häraf, att vissa beväringmän komma att tjänstgöra längre än andra. Då emellertid den nu ifrågasatta lagbestämmelsen bör omfatta alla, är tydligt, att, vid beräkning af maximitiden för dess gällande kraft, man, strängt taget, utslutande bort taga i betraktande den *längsta* tjänstgöringstid, som *kan* ifrågakomma.

Hade emellertid detta, i formelt afseende utan tvifvel riktigaste, tillvägagående följts, och den föreslagna lagen uteslutande afsett att gifva ett uttryck för de rent militära krafven, borde de erforderliga tjänstgöringsdagarna hafva upptagits till ett antal, som åtskilligt öfverskjutit de nu föreslagna femton, beroende derpå, att enskilde beväringmän eller ett färre antal kontingenter inträffa särdeles tidigt i jemförelse med det stora flertalet; men då dessas häraf följande längre tjänstgöring kunde anses innebära en orättvisa och dessutom för åtskilliga af dem skulle förorsaka afsevärda ekonomiska olägenheter, har det synt mig som en bjudande nödvändighet att — om än sagda olikhet ej alldeles kan utjemnas — åtminstone söka göra den så föga betydande som möjligt, utan att likväl mobiliseringsplanerna i några väsentliga delar frångås.

I det jag nu anfört är alltså orsaken att söka dels dertill, att en maximitids införande i lagen ifrågasatts, oaktadt tjänstgöringen ju ändå ej kan fortgå längre, än anslagna medel medgifva, och dels dertill, att denna maximitid föreslagits så kort, att en ytterligare förkortning deraf skulle omöjliggöra hela mobiliseringsöfningen såsom sådan, och blir det sedan krigsstyrelsens uppgift att genom lämpliga åtgärder söka neutralisera de olägenheter, som jag inser blifva en följd af en så trång begränsning af tiden.

Har jag sålunda, äfven med eftersättande i någon mån af de militära krafven, föreslagit en så kort öfningstid som möjligt, måste jag deremot på det bestämdaste framhålla nödvändigheten deraf, att för underlåtenhet att åtlyda inkallelseorder stadgas annat straff, än den i § 41 af värnpligtslagen bestämda bötespåföljden. En blott penningeplikt för uteblifvande från tjänstgöringen är — såsom de vanliga fredsöfningarna nogsamt ådagalägga — en alltför otillräcklig garanti för de värnpligtiges inställelse, och då, efter hvad jag vid annat tillfälle framhållit, ett mycket viktigt ändamål med mobiliseringsförsöket är att utröna,

huru mangrant beväringmännen vid en verklig mobilisering skulle inställa sig, komme föga lärdom i detta stycke, såväl som i många andra, att vinnas, i fall ej de uteblifvande drabbades af ansvar efter krigslag. Af denna anledning innehöll det förslag till lag, som i ifrågavarande ämne förelades 1897 års riksdag, att hvad i § 31 värnpligtslagen stadgas i fråga om åttlydnad af påbud, hvarigenom värnpliktig inkallas till tjenstgöring vid utbrott af eller fara för krig, skulle ega tillämpning med afseende på inkallelse till den då föreslagna vapenöfningen. Dessa ordalag hafva visat sig lemna rum för den missuppfattningen, att dermed afsetts, att de från vapenöfningen uteblifne skulle straffas med straffarbete enligt 60 eller 61 § strafflagen för krigsmagten; för att undanrödja möjligheten af en dylik uppfattning har i det nu föreliggande lagförslaget hänvisningen till 31 § värnpligtslagen uteslutits och i stället intagits bestämmelse, att värnpliktig, som blifvit i vederbörlig ordning inkallad till ifrågavarande vapenöfning, men utan laga förfall uraktlåter att inställa sig till densamma, skall straffas såsom för olofligt undanhållande enligt 68 § strafflagen för krigsmagten.

Då jag emellertid till fullo inser, huru ingripande i de enskildes borgerliga förhållanden den nu föreslagna lagen i sin tillämpning kommer att blifva, har jag ansett mig tillika böra föreslå en utväg, hvarigenom i vissa fall, t. ex. vid värnpligtiges vistelse utomlands eller å synnerligen aflägsen ort m. m., Konungen må kunna meddela befrielse från inställelse till tjenstgöringen; och afser det i lagförslaget införda stadgandet, att tjenstgöringen skall ega rum enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, alltså ej allenast ordnandet enligt mobiliseringsplanerna af de värnpligtiges olika tjenstgöringsförhållanden och hvad härmed sammanhänger, utan ock rätten att från all inställelse fritaga värnpligtige, som skulle hafva synnerligt stort men af en inkallelse till deltagande i försöksmobiliseringen, och dylikt.

I fråga om de bestämmelser, lagförslaget för öfrigt innehåller, torde någon motivering icke erfordras.

I ett afseende, nämligen i fråga om de i öfningen deltagandes aflöning, torde emellertid särskilda bestämmelser böra meddelas, då ju värnpligtslagen i detta hänseende icke innehåller något uttryckligt stadgande; och anhåller jag att få i denna fråga afgifva särskildt yttrande.

Med anledning af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag i underdånighet, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att antaga en så lydande:

Lag

angående vapenöfning för utrönande af härens krigsberedskap.

Härigenom förordnas, att oberoende af den tjenstgöring för utbildning, som åligger värnpliktig enligt § 27 värnpligtslagen, värnpliktig, som år 1900 tillhör beväringens första uppbåd vid den del af hären, Konungen bestämmer, skall vara pliktig att under sagda år för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, tjenstgöra enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad; skolande i fråga om sagda öfning för öfrigt gälla hvad i värnpligtslagen finnes stadgadt angående värnpligtiges tjenstgöring under fredstid, dock att värnpliktig, som blifvit i vederbörlig ordning inkallad till berörda öfning, men utan laga förfall uraktlåter att inställa sig till densamma, skall straffas såsom för olofligt undanhållande enligt § 68 strafflagen för krigsmagten.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten, uppå tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, i nåder bifalla; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilagan A. till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Trygve Hermelin.